

YABANCILARA DİL ÖĞRETME YÖNTEMLERİ AÇISINDAN TÜRKÇE-İTALYANCA BİR SÖZLÜK

Mustafa ŞENEL*
Selma ŞENEL**

Öz

Dil öğrenme/öğretme, dil tarihi kadar eski bir süreçtir. Yabancı bir dili öğretme/öğrenme için farklı pek çok yeni yöntemler geliştirilirken eski dönemlerde yazılmış sözlükleri de göz ardı etmemek gerekir. Bosna-Hersek Gazi Hüsrev Bey Kütüphanesi'nde (R-5538) bulduğumuz tarihsiz yazma, Türkçe-İtalyanca bir sözlük olarak oluşturulmuştur. Tüm kelimelerin karşılıkları olmamakla beraber 1315 kelimenin /kelime grubunun / cümlelerin yaklaşık 85 tanesinin İtalyanca karşılığı verilmiştir. Yabancı dil öğretme / öğrenme yöntemleri açısından sözlük incelenirken, tüm kelimeler tasnif ve tahlil edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Yabancılara Dil Öğretimi, Türkçe-İtalyanca Sözlük.*

A DICTIONARY OF TURKISH-ITALIAN IN TEACHING FOREIGN LANGUAGE TO THE OTHERS CONTEXT

Abstract

The process of language learning/teaching dates back past as long as the history of language. The dictionaries that were written in old times should be taken into consideration while several new language teaching methods have been developed. An undated work that was found in the Gazi Husrev Bey Library in Bosnia Herzegovina has been converted into a dictionary of Turkish-Italian. Although not all the words were defined in Italian language, about 85 words/phrases/sentences out of 1315 were defined. While the dictionary was examined in terms of language teaching/learning, the whole words were classified and analyzed.

Key Words: *Teaching Foreign Language to The Others, A Dictionary of Turkish-Italian.*

* Yrd. Doç. Dr., Kafkas Üniversitesi Fen- Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

** Kafkas Üniversitesi Fen- Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, IV. sınıf öğrencisi.

1. GİRİŞ

Latince glossa, İngilizce dictionary, lexicon, vocabulary, glossary; Fransızca dictionaire; Almanca wörterbuch; Arapça lüğat, kamus; Farsça ferheng; Yunanca leksicon, Rusça slovar... gibi kelimelerle karşılanan sözlük kelimesi için Türkçede, ilk sözlüğümüz olan Divanu Lügati't-Türk ile birlikte Arapça "lügat", zaman zaman da Farsça "ferheng" ve Arapça "kamus" (Kamus-ı Türkî) kelimeleri kullanılmıştır. Daha sonra bu kavramı karşılamak üzere Türkçe **söz** isminden **+lük** isimden isim (alet ismi) yapma ekiyle sözlük kelimesi türetilmiş ve kullanılmaya başlanmıştır. Sözlük kelimesinin Türkiye Türkçesindeki kullanımı Türk Dili Tetkik Cemiyetinin kuruluşundan sonra ortaya çıkmıştır. Cemiyetin lüğat islah kolu başkanı Celal Sahir'in teklifiyle Arapça lüğat ve kamus kelimelerine karşılık 'sözlük' kelimesi öneri olarak ileri sürülmüş ve kullanılmaya başlanmıştır. Günümüz Türk dünyasında sözlük yanında *sözdik*, *laflık*, *tılcıt* gibi kelimeler de kullanılmaktadır (İlhan,2007: 13).

Sözlük kavramını, Alman dilbilimci Jacob Grimm, *Deutsches Wörterbuch* adlı eserinde "Bir dilin sözcüklerinin abecesel dizelgesidir." diye tarif etmiştir. Doğan Aksan ise sözlüğü "Bir dilin ve birden çok dilin söz varlığını, söyleyiş biçimleri ile yazımlarıyla veren, bağımsız biçim birimleri temel alarak bunların, başka öğelerle kurdukları söz öğeleriyle birlikte anlamlarını, değişik kullanımlarını gösteren bir söz varlığı kitabı" (Aksan,1987: 77) olarak tanımlamıştır.

TDK'de ise sözlük kavramı "Bir dilin bütün veya belli bir çağda kullanılmış kelime ve deyimlerini alfabe sırasına göre alarak tanımlarını yapan, açıklayan, başka dillerdeki karşılıklarını veren eser, lüğat" şeklinde açıklanmıştır (http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.4f0607cb4dd323.66695007).

Yukarıdaki bilgilerden hareketle sözlük için genel bir tarif yapılacak olursa: *Sözlük, bir veya birden fazla dilin kelimelerinin bütünü veya bir bölümünü, genel*

amaçlı veya özel amaçlı olarak içeren, anlam, açıklama ve örnekleriyle ortaya koyan ve daha çok alfabetik olarak düzenlenmiş eserlerin genel adıdır (İlhan,2007: 15).

Dillerin söz varlıklarını ortaya koyan, onları muhafaza edip aktaran sözlüklerin hazırlanmasında etkili olan amaç ve hedefler şöyle sıralanabilir:

1. Bir dilin sahip olduğu söz varlığını tespit etmek;
2. Dilin söz varlığını meydana getiren kelimelerinin tarihi gelişimlerini tespit edip göstermek;
3. Yabancı bir dil öğretimi gayesiyle, yabancı dildeki kelimelerin karşılıklarını ana dilde göstermek;
4. Bazı uzmanlık alanlarıyla ilgili terimleri açıklamak;
5. Sanatçıların, bazı şair ve yazarların kullandıkları kelimeler ile bazı metinlerde geçen söz varlığını açıklamak;
6. Halk dilinde yaygın olarak kullanılan atasözleri ve deyimlerin anlamlarını göstermek; vb. (İlhan, 2007: 22).

Yukarıda sıralanan amaçlar/hedefler göz önünde bulundurulduğunda incelemiş olduğumuz yazılış tarihi belli olmayan - ama bize göre 20. yüzyılın başlarında yazılmış- , Bosna-Hersek Gazi Hüsrev Bey Kütüphanesi'nden aldığımız Türkçe-İtalyanca sözlüğün hazırlanış sebebinin, yabancı bir dili öğretim ve yabancı dildeki kelimelerin karşılıklarını ana dilde göstermek olduğunu söyleyebiliriz.

Yabancı dil öğretiminde önemli bir yere sahip olan ve Türk sözlükçülüğünün gelişimi içinde son dönemlerde dikkate alınmaya başlayan, “manzum sözlükler” de vardır (İnce, 2002: 177).Türk dilinin çeşitli dönemlerinde kaleme alınan iki dilli veya açıklamalı sözlükler de Türk ve yabancı Türkologların ilgisini çeken önemli bir

araştırma alanı olarak görülür. Kaleme alınan bu sözlükler sayesinde her iki milletin de birbirinin dilini öğrenmesi kolaylaşmış, ticarî ve siyasî ilişkilerde bu sözlükler birer araç olarak kullanılmıştır. Modern devlet teşkilâtında da durum böyledir. Ticarî, sosyal ve kültürel ilişkiler hangi milletlerle varsa, o alanda mutlaka iki dilli sözlükler de bulunmakta ve yayını artmaktadır (Yavuzarslan, 2004: 186).

İtalyan-Osmanlı ilişkilerinin tarihi gelişimine bakılarak bu sözlüğün ortaya çıkış nedeni, bu dili öğrenme gereksiniminin hangi sebeplerden kaynaklandığı anlaşılabilir.

Osmanlı İmparatorluğu döneminden önce İstanbul'a gelen ilk Avrupalılar, İtalyanlardır. İtalyanların İstanbul'a gelişleri en geç X. yüzyılda olmuştur (Bizans İmparatorluğu zamanında). Çünkü X. yüzyıl sonlarına doğru İstanbul'da Venedik Ticaret Kolonisi'nin kurulması sırasında 991 yılından başlayarak, Bizans İmparatorları II. Vasiliyos ve IX. Konstantinos'un Venediklilere bazı ticarî haklar tanıırken, Venediklilerin İstanbul'da bulunan Amalfililerin ve Lombardların işlerine engel olmamaları şartını koşmaları, 991 yılından önce Amalfililerin ve Lombardların İstanbul'a gelmiş olduklarını göstermektedir.

Ayrı ayrı devletler halinde yaşayan İtalyanların İstanbul'a ve Anadolu'ya gelişleri iki koldan olmuştur. Birinci koldan tüccar ve denizci bir millet olarak, ticaret amacıyla gelmişlerdir. İkinci koldan İtalya katolik Kilisesi'nin merkezi olduğu için katolik olmayanları Katolik Kilisesi'ne bağlamak gayesiyle gelmişlerdir. Kiliseler ayrılığı sürdüğünden katolik kilisesinden ayrılmış olanları bağlamak amacıyla gelen misyonerleri ve Katolikliği yaymak için kurulan dini örgütleri de hatırlamakta yarar vardır. Çünkü kilise devletlerinin dışında misyonerler katolikliği yaymak için aşırı bir çaba göstermişlerdir. XI. yüzyılda, Güney İtalya'ya yerleşen ve Papalıktan yardım gören Normanların İtalya'daki Bizans topraklarını işgalleri sırasında istilacı Normanlara karşı açılan seferde Bizans Devleti Venediklilerden büyük yardım görünce bu yardıma karşılık olarak Venediklilere 1082 de yeniden geniş ticarî imtiyazlar tanımıştır

(Aleksiyos Komninos zamanında). Çok geçmeden imparatorluğun ithalat ve ihracatını tamamıyla ellerine geçiren Venedikliler Doğu Roma İmparatorluğu'nun bütün iskelelerinde özellikle İstanbul'da rakipsiz bir duruma gelmişlerdir. Üstelik Bizans üzerindeki nüfuzları da artmıştır. Bizans ve Roma Kiliseleri'nin ayrılmasının yarattığı hoşnutsuzluk dönemi ile karışık ve sıkıntılı bir duruma düşen ve biraz da Venediklilerin güçlenmesine engel olmak isteyen Bizans Devleti kendine müttefikler arama yoluna gitmiştir. Bunun için de önce Piza Cumhuriyeti'ne sonra da Cenevizlere imtiyazlar tanıyarak onların İstanbul'a yerleşmesini sağlamıştır.

Fatih Sultan Mehmet 1453 de İstanbul'u aldığıında buradaki Lâtin azınlığın siyasi açıdan en önemli grubunu Galata'daki Cenevizliler oluşturmaktaydı. Denizci ve tüccar bir millet olan İtalyanlar çeşitli ticaret anlaşmalarıyla Osmanlı topraklarında çoğalmaya başladılar. Bunun yanı sıra katolik misyonerler de gelerek kendi içlerinde eğitimi sağlamışlardır. 1623'te Papa XV. Gregorie, Propaganda Dairesi'ni kurarak Katolikliği yaymak amacıyla Hristiyan olmayan memleketlere misyonerler göndermeye başlamıştır. Domanicain misyonerleri 1745'te İki Sicilya Krallığı'nın isteği üzerine tercüman yetiştirmek üzere Fransızca Latince, İtalyanca, Türkçe, Rumca ve Ermenice öğretilen ve 1783'e kadar eğitimini sürdüren St. Georges Dil Oğlanları Koleji'ni açmışlardır.

Osmanlı topraklarında İtalyancayı öğretmek amacıyla Dil Oğlanları Okulu sistemini kuran İtalyanlar, bunun yanı sıra Katolik kilise okullarından da yararlanmışlardır (Polat, 1989: 563-565).

İtalyancadan Türkçeye geçen kelimeler daha çok denizcilik ve ticaretle ilgilidir. Cumhuriyet kurulduğunda ticaret kanunlarının İtalya'dan alınması, birçok İtalyanca terimin Türkçeye girmesine neden olmuştur. Türkçe Sözlükte 622 adet İtalyanca kökenli kelime vardır (Durmuş, 2004: 10).

Prof. Dr. Günay Karaağaç'ın **Türkçe Verintiler Sözlüğü**'nde verdiği bilgiler doğrultusunda Ankara Üniversitesi Dil-Tarih ve coğrafya Fakültesinde hazırlanmış doktora tezine göre ise Türkçedeki İtalyanca sözcük sayısı 523, İtalyancadaki Türkçe sözcük sayısı 146'dır (Karaağaç, 2008: 50-51).

Makalemizde, Türklere İtalyanca öğretmek amacıyla yazılmış olan Türkçe-İtalyanca sözlüğü tanıtmak istiyoruz. Sözlükçülük geleneği içerisinde değerlendirilmesi gereken bu çalışma Türkçenin yazıldığı dönemdeki -20.yüzyılın başlarındaki- en önemli kaynaklarından.

İnsan dil yetisi ile dünyaya gelirken, içinde yaşadığı dünyaya ait sürekli deneyimler edinme ve tanıma yetisine de sahiptir. Bu yetiler ilk birkaç yıl içinde çocuğun anadilini ya da birinci dilini edinebilmesini sağlamaktadır(Aksan, 2005: 15). Kişinin anadilinden sonra edindiği sadece ikinci değil, üçüncü, beşinci bütün diller çalışma alanına girer. İkinci dilden kastedilen sadece ikinci dil değildir.

1960 öncesinde, davranışçı yoruma göre "*öğrenme*" olarak nitelenen anadili ya da ilk dil edinimi Chomsky'nin geliştirdiği yeni yorumdan sonra "*edinim*" olarak değerlendirilmiştir. Bu görüşe göre anadili *edinilmekte*, yabancı-dil ise *öğrenilmektedir*. İkisi arasındaki ayrılık, edinim işlemlerinin *bilinçaltında*, öğrenmenin ise *bilinçli olarak* geliştiği, mantığıdır (Demircan, 2002: 16).

Charles C. Fries, 1957'de Robert Lado'nun yazdığı "*Linguistics Across Cultures*"(*Çapraz Kültürlerin Dilbilimi*) kitabının önsözünde şöyle diyor: Ana dilini öğrenmeye çalışan bir çocuk bir yandan bu dilin iletişim sağlamaya yönelik önemli ve çarpıcı aykırılıklarına dikkat ederken öte yandan da bu biçimde gelişmeyen öteki tüm ayrıntıları göz ardı etmeyi öğrenir. O, kendi ana dilinin çarpıcı iletişim kodlarını oluşturmayan belirgin yönlere tepki vermesini önleyen bir dizi "*kör nokta*" geliştirmiştir. İşte bu nedenle ikinci bir dili öğrenmek, ilk dili öğrenmekten çok daha farklı bir çalışmayı gerektirir.

Temel sorunlar yalnızca yeni dilin kendine özgü belli başlı güçlüklerinden değil, aslında ilk dildeki alışkanlıkların yarattığı özel bir “ket vurum”dan kaynaklanmaktadır. Kültürlerarası sağlam bir anlayış amaçlanıyorsa, dil-toplum-kültür alanlarında da varolduğu saptanmış olan yukarda sözünü ettiğimiz benzer “kör noktaların” üstesinden gelinmelidir. Bunun, tüm dil öğretiminin temel hedefi olarak görülmesi gerekir.” C. Fries’in tanıyı koyup açıkladığı ve R. Lado’nun vurguladığı bu *önyargı* ya da *kör noktaların* aydınlatılması, ortadan kaldırılması için sistemli çalışma ve alıştırmaların yapılması gerekir(Tosun, 2005: 23).

Bu görüşler dikkate alınarak günümüzde birçok yabancı dil öğretim yöntemi geliştirilmiştir. Muhtemelen 20. yüzyılın başlarında oluşturulmuş olan, Türkçe-İtalyanca sözlüğün bir öğretim yöntemi var mıdır? Günümüz öğretim yöntemlerinden hangisine uygunluk göstermektedir? Çalışmamızda bu sorulara cevap bulmaya çalışacağız.

1.1.Kulak-Dil Alışkanlığı Yöntemi

“Bu yöntem 1940’lı ve 50’li yıllarda ortaya çıkmış ve davranışçı psikologlarla, **yapısalcı dilbilimcilerin** görüşlerinin etkisi altında kalmıştır. Bu yöntem, kolej öğrencilerinin yabancı dili öğrenmeleri için Fries ve İ. Ado tarafından geliştirilen Michigan Yöntemi ile yine Michigan Üniversitesi tarafından geliştirilen Ordu Yöntemi’nin bir benzeri olarak kabul edilmektedir. Amerikan ordusu, geniş ordu birliklerine, askeri üsler kurduğu ülkelerde konuşulmakta olan dilleri öğretme zorunda kalınca ve bilinen yöntemlerle uygulamada başarısız olunca üniversitelerin yardımıyla (özellikle Michigan Üniversitesi) geliştirdiği ve kısaca ASTP (Army Specialized Training Programmc) denen bir programı okullarında uygulamaya başlamıştır. Alınan sonuçlar çok başarılı olmuş ve ordu yöntemiyle kısa sürede yoğunlaştırılmış dil programları ile yabancı dil öğretiminde başarı sağlanmıştır“(Demirel, 2004: 34-35).

1.2. Kulak-Dil Alışkanlığı Yönteminin Kullanım Özellikleri

Yeni yapılar diyalog şeklinde sunulur ve bağlamda hiçbir değişiklik yapılmaz.

Yapılar sıraya konmuştur ve tek tek öğretilir.

Tekrar, taklit ve ezber önemlidir. Doğru cevap anında tekrarlanarak olumlu pekiştirme yapılır. Çok miktarda alıştırmaya yer verilir.

Hemen hemen hiç dilbilgisi açıklaması yapılmaz, dilbilgisi tümevarım yoluyla öğretilir.

Sözcükler sınırlandırılmıştır ve bir bağlam içerisinde öğretilir (Demirel, 2004: 38).

Kulak dil alışkanlığının özellikleri göz önüne alındığında incelediğimiz Türkçe-İtalyanca sözlüğün içeriğinin bu özellikler doğrultusunda oluştuğu kanısına varabiliyoruz.

Metinde verilen diyaloglar kulak dil alışkanlığı yönteminin özelliğini yansıtmaktadır. Metinde yapılar sırayla verilir, dilbilgisi kuralları cümleler, sözcükler ve fiil çekimleri şeklinde verilmiştir. Metinde tekrar önemlidir. Doğru cevap anında tekrarlanarak olumlu pekiştirme yapılmıştır. Çok miktarda alıştırmaya yer verilmiştir. İncelediğimiz eserde yabancı dil öğretiminde temel ilkelerden biri olan “*Basitten Karmaşığa Somuttan Soyuta Doğru Öğretme*”(Demirel, 2004: 24-25) ilkesi dikkate alınmıştır. Öğretilecek konular belli bir sıraya konulmuştur. Basitten karmaşığa doğru bir yol izlenmiştir. Bazı fiiller ve isimler verilirken hem olumlu hem de olumsuz şekilleri birlikte verilerek öğrenme kolaylaştırılmıştır.

Yazılış tarihi belli olmayan, bize göre 20. yüzyılın başlarında yazılmış olan, Bosna-Hersek Gazi Hüsrev Bey Kütüphanesi’nden aldığımız Türkçe-İtalyanca sözlük metni bilgisayar ortamına aktarılırken, muhtemelen sayfalar karıştırılarak aktarılmıştır. Metin ك (k), ل (l), م (m), ن (n), و (v), ه (h), ي (y) harflerinin bir diğer harfe geçişi belirtilmeden, İtalyanca karşılıkları olmayan kelimelerle başlamış ve sonra İtalyanca

karşılıkları ile verilmiş günlük konuşma ifadeleriyle devam etmiştir. Daha sonra bir kısmının İtalyancasının verildiği ا (elif) harfi ile yeniden başlamış (b) ب, پ (p) (b'ye geçiş belirtilmiş ve b-p karışık kelimeler verilmiş) ; ت (t'ye geçiş belirtilmemiş); ج (c), چ (ç) (c'ye geçiş belirtilmiş ve c-ç karışık kelimeler verilmiş); ق (k'ya geçiş belirtilmemiş), چ (ç'ye tekrar geçiş belirtilmemiş) , ح (h'ye geçiş belirtilmiş) ve خ (h'ye geçiş belirtilmiş) ile başlayan kelimelerin verilmesiyle sona ermiştir. Tüm kelimelerin İtalyanca karşılığı verilmemiştir. Sadece 37 günlük konuşma ifadesinin ve 52 kelimenin İtalyanca karşılığı verilmiştir. Aslında metin İtalyanca karşılıkları verilmiş günlük konuşmalarla başlamış, ا (elif) harfi ile başlayan kelimelerin İtalyanca karşılıkları yazılırken ne sebeple bilinmez ama yarım kalmıştır.

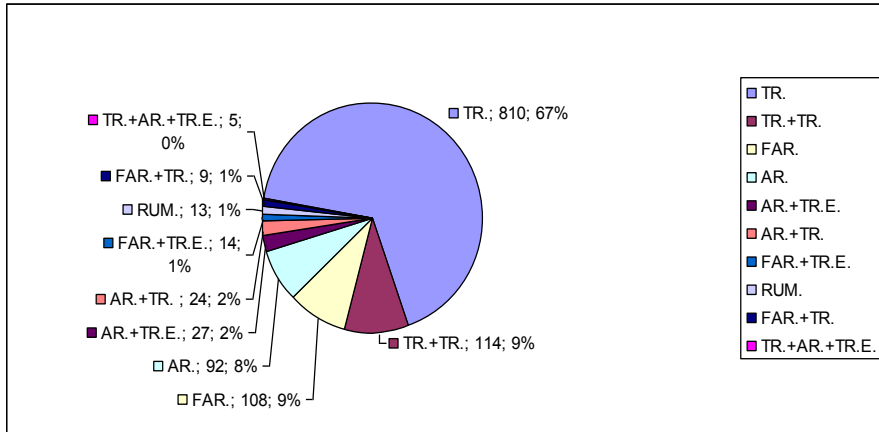
Genel olarak bakıldığında sözlüğün amacı, yabancı bir dili öğretmektir. Bu amaçla yazıldığı yukarıda saydığımız **Kulak-Dil Alışkanlığı** metoduyla yazılmasından anlaşılmaktadır. Morris Swadesh'in 100 temel kelime listesinden (<http://skerre.conlang.org/conlangs/skerre/skerreswadesh.html>) 71 kelime sözlükte bulunmaktadır. Günlük hayatı ilgilendiren kavramların bulunması yabancı dil olarak öğretilmek istenen Türkçenin günlük hayatta daha rahat konuşulmasını sağlamaktadır.

Türkçe-İtalyanca sözlükte her biri bir madde başı kabul edilirse 1.318 kelime/ kelime grubu/ cümle bulunmaktadır. Bu kelimeleri

- a. Köken
- b. Yapı
- c. Anlam bakımından tasnif ettiğimizde şu tablolar karşımıza çıkmaktadır:

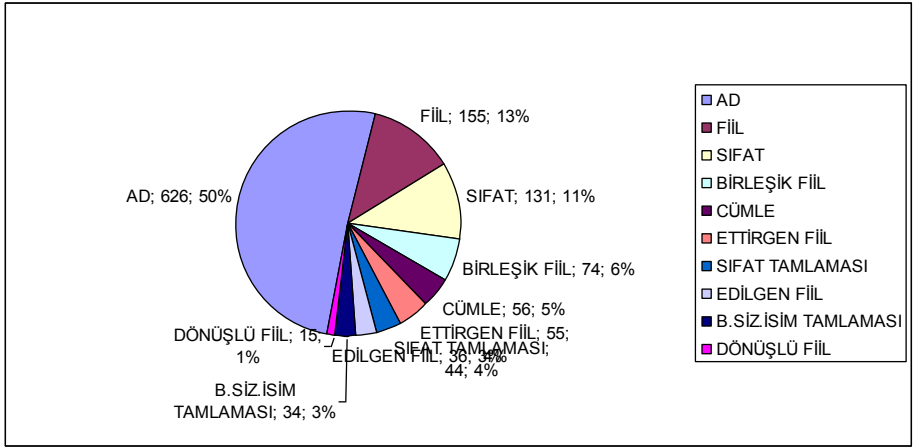
Tablo-1. Köken Bakımından Kelimeler

TR.	810	AR.+AR.	1
TR.+TR.	114	AR.+AR.+TR.	1
FAR.	108	AR.+FAR.+TR.Ek.	1
AR.	92	AR.+TR.Ek.+TR.	1
AR.+TR.Ek.	27	ÇİNCE	1
AR.+TR.	24	FAR.+AR.	1
FAR.+TR.Ek.	14	FAR.+AR.+TR.	1
RUM.	13	FAR.+AR.+TR.Ek.	1
FAR.+TR.	9	FAR.+TR.Ek.+TR.	1
TR.+AR.+TR.Ek.	5	FR.	1
AR.+FAR.	4	RUM.+AR.+TR.Ek.	1
FAR.+FAR.	4	RUM.+TR.	1
TR.+FAR.	3	RUM.+TR.Ek.	1
AR.+AR.+TR.Ek.	2	TR.+AR.	1
İT.	2	TR.+FAR.+TR.Ek.	1

Grafk-1. Köken Bakımından Kelimeler

Tablo 2. Yapı Bakımından Kelimeler

AD	626
FİİL	155
SIFAT	131
BİRLEŞİK FİİL	74
CÜMLE	56
ETTİRGEN FİİL	55
SIFAT TAMLAMASI	44
EDİLGEN FİİL	36
B. SİZ. İSİM TAMLAMASI	34
DÖNÜŞLÜ FİİL	15
ZARF	13
İŞTEŞ FİİL	9
BELİRTME HALİ	8
ZAMİR	7
AYRILMA HALİ	6
YÖNELME HALİ	6
TAMLAYAN EKİ	6
İSİM-FİİL	6
SIFAT-FİİL	4
EDAT, EDAT GRUPLARI	3
İKİLEME	3
BULUNMA HALİ	2
ÇOKLUK EKİ	2
ADLAŞMIŞ SIFAT	1
YETERLİK FİİLİ	1

Grafk-2. Yapı Bakımından Kelimeler**SES OLAYLARI****A) ÜNLÜ DEĞİŞMELERİ****1) ÜNLÜ YUVARLAKLAŞMASI**

üzengü(27b/2)

ekşilü(28b/1)

arşun (28b/2)

aru(29b/2)

atlu (30a/2)

incü (30a/5)

incü kabı (30b/1)

açık kaşlu (31a/3)

eksiklü(33a/2)

ayu(33b/3)

edeblü(35a/1)

alçu(36b/1)

bitürmek (37b/3)

bellü(41b/1)

bürader (42b/1)

bağlu (42b/5)

böcük(43b/1)

pehluvan (43b/2)

paslu (44b/4)

büber (45b/1)

tedarük eylemek (46a/2)

terazü (46a/4)

2) ÜNLÜ GENİŞLEMESİ

yeyecek(15b/1)

eylik (35b/2)

pek eyu hoşmisiz(18b/4)

eyü (33b/3)

eyü kişi (35b/2)

3) ÜNLÜ DÜŞMESİ

nolaydı sevmesem(8a/2)
nolaydı sevmiş
olsam(8a/3)
burun yumşağı (45a/2)

4) ÜNLÜ DÜZLEŞMESİ

yüzi ak(14a/3)
yüz örtüsü(14a/4)
yavrı(14b/1)
yeryüzi(16b/3)
öliler (27b/1)
ateş közi(27b/3)
öväüci (28b/4)

ergörmüş
kari(32a/1)
bozulmuş (42a/4)
büzülmüş (42a/5)
kabuklı (50a/3)
çibuk (51a/2)

5) ÜNLÜ DARALMASI

muştuluğ virmek(6b/4)
narh virmek(8b/4)
virmek (9b/1)
irte (30a/2)
ekendi (30a/4)
bağarsak(43b/5)

B)ÜNSÜZLER**a) ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ****1) v>g**

gögercin(5a/4)
öğünmek(23b/3)
ögmek(23b/3)
öğünmek(23b/4)

2) y>g

gine(5a/3)

3) k>h

maşhara(6b/1)
maşharalık etmek(6b/1)
oşşamak(22b/4)
oşşanmak(22b/4)

4) f>b

Muḥbaḥ(7b/2)

5) k>ğ

unutğan (31a/4)

6) k>t

etmekçi (32a/3)

7) m>nb

panbuḥ (41b/1)

8) b>g

bögrek (43b/4)

9) p>b

barmaḥ (44b/2) bahalu (41b/4)

b)ÜNSÜZ YUMUŞAMASI

kağıd(1a/3)

kişinc (1a/4)

kesad(2a/5)

kerbiç(3a/2)

kiremid(3a/2)

mektub(6b/4)

mekteb(6b/5)

mürekkeb(6b/5)

murad(7a/1)

na'lband(9a/1)

heb(10a/2)

armud (35b/4)

bir dürlü sevmek
(40b/1)

çekic (48b/5)

cömerd(49b/5)

ḫurd (50a/5)

c) ÜNSÜZ SERTLEŞMESİ

güneş ṭoḡmaḥ(4b/1)

yürek ṭamarı(14b/3)

uru ṭurmaḥ(25b/4)

d) ÜNSÜZ DÜŞMESİ

alı ḫomaḥ(26a/1)

e) ÜNSÜZ İKİZLEŞMESİ

yaşşı (17a/1)

issi (28a/2)

issicak (28a/2)

eşşi (30a/5)

eşşilenmek(30a/5)

ev issi(33a/1)

bir kerre sevmek

(40a/5)

tumman çağşırı
(46a/5)
hammal (52a/4)
hammallık (52a/4)

hammam (52a/5)
hattem (53b/5)

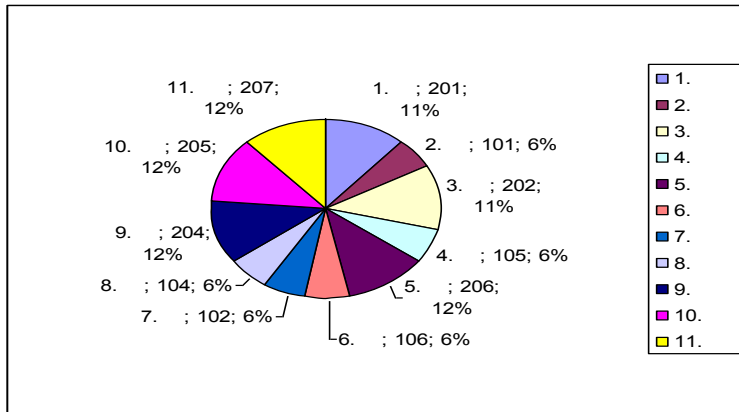
f) ÜNSÜZ TÜREMESİ

inar (35b/5)

Tablo-3. Ses Olayları

1.	201	ÜNSÜZ DEĞİŞİMİ	104
2.	101	ÜNLÜ YUVARLAKLAŞMASI	56
3.	202	ÜNSÜZ YUMUŞAMASI	21
4.	105	ÜNLÜ DÜZLEŞMESİ	15
5.	206	ÜNSÜZ İKİZLEŞMESİ	12
6.	106	ÜNLÜ DARALMASI	11
7.	102	ÜNLÜ GENİŞLEMESİ	7
8.	104	ÜNLÜ DÜŞMESİ	3
9.	204	ÜNSÜZ SERTLEŞMESİ	3
10.	205	ÜNSÜZ DÜŞMESİ	2
11.	207	KELİME BAŞI ÜNSÜZ TÜREMESİ	1

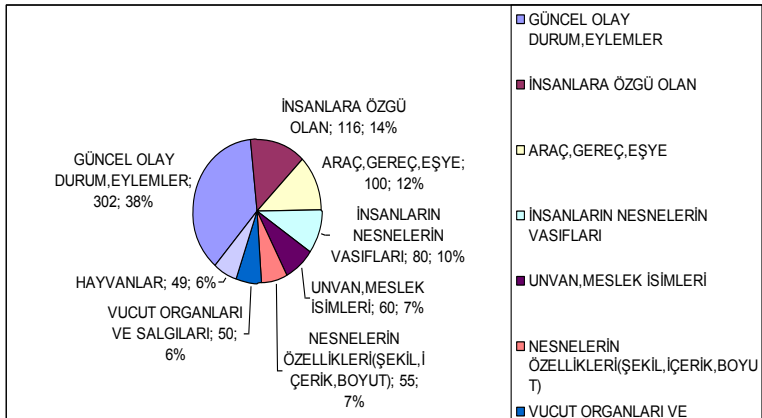
Grafk-3. Ses Olayları

Tablo-4. Anlam Bakımından Kelimeler

GÜNCEL OLAY DURUM, EYLEMLER	302
İNSANLARA ÖZGÜ OLANLAR	116
ARAÇ, GEREÇ, EŞYA	100
İNSANLARIN, NESNELERİN VASIFLARI	80
ÜNVAN, MESLEK ADLARI	60
NESNELERİN ÖZELLİKLERİ (ŞEKİL, İÇERİK, BOYUT)	55
VÜCUT ORGANLARI VE SALGILARI	50
HAYVANLAR	49
YİYECEK-İÇECEK	31
DİN-İNANIŞLA İLGİLİ OLANLAR	31
ÖLÇÜ, YÖN, MİKTAR	29
GİYSİ, TAKI, AKSESUAR	28
COĞRAFİ ADLAR	23
YERLEŞİM YER, MESKEN ADLARI	22
DOKUMA İLE İLGİLİ OLANLAR	20
MEYVE SEBZE	20
AKRABALIK ADLARI	19
İNSANLARIN FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ	18
GÖK İLE İLGİLİ OLANLAR	18

SAYILAR	16
HASTALIK	15
EV VE EV YAPIMI İLE İLGİLİ OLANLAR	15
BİTKİLER	11
SOSYAL HAYAT	11
MEVSİM, AY, YIL, GÜN	11
TARIMLA İLGİLİ OLANLAR	9
OKUMA VE YAZMA İLE İLGİLİ OLANLAR	9
ZAMANLA İLGİLİ OLANLAR	9
ASKERLİK	7
RENKLER	6
TİCARET	6
AĞAÇ	4
ATEŞ İLE İLGİLİ OLANLAR	4
SORULAR	3
MADENLER	3
BATIL İNANÇLAR, OLAĞANÜSTÜLÜKLER	3
SEYAHAT-YOL	2
RÜZGARLAR	1

Grafik-4. Anlam Bakımından

İncelenen sözlükteki kelime veya kelime grupları, Ahmet B. Ercilasun'un Köktürk Bengü Taşları'ndaki söz varlığını tematik olarak sınıflandırdığı 21 başlık altında ele alınmıştır (Ercilasun,2009: 188-193).

1) İNSANIN TEMEL HAREKET VE OLUŞLARINI GÖSTEREN FİLLER

acıkmak(26a/2)	beslenmek (39a/1)	bulmak(38a/4)
açdırmak(23b/2)	bezdirmek (40a/3)	bulunmak (38a/4)
açılmak(23b/2)	bezemek (40a/2)	buluşdurmak(38b/1)
açmak(23b/1)	bezenmek (40a/2)	buluşmak(38a/5)
ağ kırmak (36b/2)	bezmek (40a/3)	burmak(40a/1)
ağarmak (31a/2)	bırakdırmak(39a/5)	buruşmak(45b/3)
ağsırmak(22b/2)	bırakılmak(39b/1)	büzmek (42a/4)
akıtmak (27b/5)	bırakmak(39a/5)	cizmek (48a/2)
akmak (27b/5)	biçdirmek (37b/1)	çağırma(48a/3)
aşdırmak(24a/4)	biçmek (37b/1)	çalınmak(47b/4)
aşmak(24a/3)	bildirmek (39b/4)	çalışmak (47b/5)
aşağa gitmek(24a/5)	bilemek (42a/1)	çalmak(47b/4)
ata binmek(25b/5)	bilinmek (39b/4)	çatlamak(47b/5)
atmak(24b/1)	bilismek (39b/5)	çekilmek (47b/2)
avlamak (30b/2)	bilmek (39b/3)	çekmek (47b/2)
avuçlamak (26b/5)	bişirmek (37b/2)	çökmek (48a/1)
ayılmak(30b/5)	bişmek (37b/2)	çözmek (48a/1)
bağlamak (40a/4)	bitmek (37b/2)	çürümek (47b/3)
bağlanmak (40a/4)	bitürmek (37b/3)	egdirmek (24a/1)
bakınmak (38a/2)	boğazlamak(39a/3)	ekdirmek(23a/5)
bakışmak (38a/2)	boğazlanmak(39a/4)	ekilmek (23b/1)
bakmak (38a/2)	boğmak(39b/2)	ekin ekmek (31b/1)
başdırmak(39a/2)	boğulmak(39b/2)	ekmek(23a/5)
başılmak (39a/3)	boğuşmak (39b/3)	elelemek(22b/3)
başmak(39a/2)	boşaltmak(43b/3)	elemek(22b/2)
baş kızımak (37b/4)	boyamak(45a/4)	eletmek(22b/3)
başlamak (37a/5)	bozmak(42a/3)	evdirmek(25a/2)
başlatmak (37a/5)	böldürmek (38b/2)	göçürmek(5a/5)
batırmak (37b/3)	bölmek (38b/1)	görüsmek(3a/5)
batmak (37b/3)	bölüşdürmek (38b/3)	hali olmak (52b/4)
bayılmak(45a/4)	bölüşmek (38b/3)	harc etmek (53b/2)
begendirmek (38a/1)	bulamak (38a/3)	hazırlanmak (51b/5)
beklemek (42b/3)	bulandırmak (38b/4)	helak etmek(10a/4)
beñzemek (39b/5)	bulaşdırmak(38a/3)	hırsızlamak (53a/1)
beñzetmek (40a/1)	bulaşmak (38a/4)	horlamak(52b/5)
beslemek (39a/1)	buldurmak(38a/5)	horuldamak(52b/5)

ışlamak(23a/3)	ulaştırmak(25b/3)	yelebimek(12a/4)
ışlanmak(23a/3)	ulaşmak(25b/3)	yelmek (10b/3)
içerü girmek (24b/1)	uru tırmak(25b/4)	yemek(11b/2)
igirmek (28a/4)	uyandırmak(22b/1)	yemek(15b/1)
igrenmek (36a/3)	uyanmak(22b/1)	yeñilmek(12b/3)
iliklemek (34a/4)	uyuklamak(29a/3)	yermek(11a/5)
indirmek (26a/1)	uzamak(24b/5)	yetiştirmek(11b/4)
iñlemek(23a/1)	uzanmak(25a/1)	yetürmek(11b/3)
inmek (25b/5)	uzatmak(25a/1)	yıkamak(12a/3)
iş işlemek (36b/1)	varılmak(9b/2)	yıkamak(12a/3)
ıab şoymak (50a/2)	varmak(9b/2)	yıkırmak(13a/5)
kirlenmek(4a/4)	va'z etmek(9b/4)	yıkılmak(13a/5)
kirletmek(4a/5)	verilmek(9b/1)	yıkılmak(13a/4)
merhaba	virilmek(9b/1)	yırtılmak(10b/4)
eylemek(7b/1)	yağıdırmak(13a/2)	yırtmak (10b/4)
namaz kılmak (7b/4)	yağıılmak(13a/2)	yitmek (12a/1)
od yakmak(27b/3)	yalamak(11b/1)	yitürmek(12a/1)
oğşamak(22b/4)	yandırmak (13a/1)	yola yaraklanmak (14a/3)
oğşanmak(22b/4)	yapdırmak(13a/3)	yoldurmak(11a/4)
oruç tıtmak(26a/2)	yapılmak(13a/4)	yolunmak(11a/3)
oturmak(25b/4)	yapıştırmak(10b/5)	yolunmak(11a/5)
öğrenmek(24a/2)	yapmak(13a/3)	yumak(12a/2)
öğretmek(24a/2)	yaratmak(10b/2)	yunmak(12a/2)
pak olmak (38a/1)	yaşdanmak (17b/4)	yutmak(12b/2)
panbuğ didmek (37b/5)	yaşamak(15b/4)	yüñ ditmek(11b/5)
pusulanmak(44a/2)	yatırmak(10b/3)	yürümek (13b/1)
temizlemek(46b/5)	yatmak(10b/3)	yürütme(13b/1)
tezlenmek (47b/1)	yavv kılamak(17a/2)	
tükürmek (46b/4)	yazu yazmak(13b/3)	
	yedirmek(11b/2)	

2) İNSANIN DUYGU, DÜŞÜNCE VE İSTEKLERİNİ GÖSTEREN FİİLLER

aldamak(25a/4)	arzu eylemek (24b/5)	barışmak(45b/2)
aldanmak(25a/5)	aşinalık eylemek (36a/5)	beddu'a
alı kımak(26a/1)	ayıtılmak(25a/3)	eylemek(39b/1)
alkış eylemek(22a/2)	azarlamak(23b/4)	begenmek (37b/5)
and içmek (34b/2)	azarlanmak(23b/5)	buyurmak(38b/5)
añlamak(22b/5)	bağışlamak (37b/4)	buyurulmak(38b/5)
añlanmak(23a/1)	bahane etmek (39a/4)	büyüklenmek (44a/4)
añlatmak(22b/5)		cem' eylemek (49a/2)

cima' etmek (49a/3)	kin tutmak(3a/3)	(46a/1)
çekişmek (47b/3)	lañife etmek(6a/1)	terbiye etmek (47a/5)
ekelemek (30a/3)	livata eylemek(6a/3)	ummak(22a/4)
eksimek (25b/1)	maşharalık	umulmak(22a/5)
epsem olmak(24b/2)	etmek(6b/1)	uşandırmak(25a/4)
görüş tutmak(3a/5)	meyl etmek(6b/2)	uşanmak(25a/3)
haber şormak(53a/5)	musamaña	uzun görmek (32a/5)
hıklaşmak (51b/3)	eylemek(6b/2)	ümid eylemek(22a/5)
hased etmek (52a/3)	muştulamak (6b/3)	üzmek (24b/3)
havalanmak(10a/2)	muştuluk	üzülmek (24b/3)
hayır du'a eylemek	virlemek(6b/4)	yalan söylemek
(53a/3)	narñ virlemek(8b/4)	(16a/4)
haykırmak(51b/5)	naz etmek (7b/5)	yalvarmak(11b/2)
helalleşmek (51b/4)	nazar eylemek(7b/4)	yarar olmak(12b/1)
heves eylemek(10a/1)	nazlanmak (8a/1)	yardım
horata eylemek	nazlatmak(7b/5)	eylemek(10b/1)
(53a/1)	niyaz etmek(8a/1)	yarlıgamak(11b/5)
ışmarlamak(22a/1)	niza' etmek(8b/4)	yenmek(11b/3)
ilenç etmek(22a/3)	ögmek(23b/3)	yeñmek(12b/3)
ilenmek(22a/2)	öğünmek(23b/3)	yıldırımak(12a/4)
iletmek(22a/1)	öğünmek(23b/4)	yukaru ağmak(15a/2)
inandırmak(22a/4)	özenmek(24b/4)	yumşatmak(13b/2)
inanmak(22a/3)	özlemek(24b/4)	yumuşamak(13b/2)
istemek(25a/5)	tasalanmak(47a/4)	yutdurmak(12b/2)
ivmek(25a/2)	te'hir eylemek (46a/1)	yücelmek(12b/4)
kaşem etmek (50a/2)	tedarük eylemek	yüceltmek(12b/4)
kendünü	(46a/2)	yüksek olmak(12b/5)
görmek(3a/4)	temenni etmek	

3) VARLIKLARIN OLUŞ VE HAREKETLERİNİ GÖSTEREN FİİLLER

ağaç dikmek(24a/5)	çürütmek (47b/4)	güneş toğmak(4b/1)
aşılmak(24a/4)	egilmek(24a/1)	iñletmek(23a/2)
atılmak(24b/2)	egmek(23b/5)	köklemek (1a/1)
biçilmek (37b/1)	eksilmek(25b/1)	küflenmek(5b/2)
bozulmak(42a/3)	ekşimek(25b/2)	mühürlemek(7a/3)
bölünmek (38b/2)	eşşilenmek(30a/5)	na'ıçalamak(9a/2)
budamak (44b/3)	etmek etmek(24a/3)	na'llamak(9a/1)
bulanmak(38b/4)	gevşemek(2b/5)	nañas eylemek(9a/3)
büzülmek (42a/4)	göçmek(5a/5)	tekellemek (46a/3)
çilemek(51a/1)	gün tşulunmak(4b/1)	uçdurmak(23a/4)
çözülmek (48a/2)	gün tşutulmak(4a/5)	uçmak (27b/2)

uçmak(23a/4)
 ulamak(25b/2)
 yağlamak(16b/5)
 yağmak(10b/4)
 yakışmak(12a/5)
 yakmak(13a/1)
 yalanmak(11b/1)
 yanmak(12b/5)

yapışmak(10b/5)
 yaramak(12b/1)
 yaraşmak(12a/5)
 yavrulmak(14b/2)
 yel esmek(10b/2)
 yelebimek (11b/1)
 yer kızmak(11a/2)
 yetişmek(11b/4)

yetmek(11b/3)
 yığmak(17b/5)
 yolmak(11a/4)
 yolumak(11a/3)
 yumurtlamak(14b/2)
 yuvarlamak(11a/1)
 yuvarlandırmak(11a/2)
 yuvarlanmak(11a/1)

4) ZAMAN KAVRAMIYLA İLGİLİ OLAN KELİMELER

açık gün (35a/3)
 aylık(29a/4)
 cuma' gün (49a/3)
 ekendi (30a/4)
 er (33b/1)
 erken (33b/1)
 evvel bahar (32b/3)

güz arkalı(4a/1)
 güz eyami(3b/5)
 her zaman (10a/1)
 ikindi(29b/2)
 ilk yaz (32b/3)
 ırte (30a/2)
 öteki gün (36a/3)

öyle (29b/2)
 yağmurlu gün (17b/3)
 yay(14b/5)
 yaz(14b/4)
 yıl(14b/4)
 yıllık(14b/4)

5) YER VE YÖN KAVRAMIYLA İLGİLİ KELİMELER

alt (29b/3)
 ard (29b/3)
 arış (28b/3)
 arka(31b/4)
 arşun (28b/2)
 bu (41a/1)
 bucağ(43a/5)
 buña (41a/2)
 bunda (41a/3)
 bundan (41a/2)
 bunu (41a/2)

bunuñ (41a/1)
 endaze (28b/2)
 heb (52a/5)
 ırak (34a/5)
 köşe(2b/4)
 orta (31a/1)
 ölçek (28b/3)
 ölçü (28b/3)
 ön (34b/5)
 öñ(29b/3)
 uzak(34a/5)

uzun (31a/1)
 üst (29b/4)
 yakın (17a/3)
 yakınlık(17a/3)
 yañ(17a/5)
 yanlar(18a/1)
 yap yap(18a/2)
 yapçe yapçe(18a/2)
 yükseklik(14a/1)

6) TABİATLA İLGİLİ KELİMELER

ağ(33b/4)
 ak gül (36b/3)
 akarşu (27b/5)
 arık(33a/4)
 arslan ini (36b/4)
 aña (34b/5)
 ay (29a/3)

ay ağılı (34a/2)
 ay aydını (34a/1)
 aydınlık(29a/4)
 bakır (41b/5)
 budak(44b/3)
 bulut (43a/2)
 bulutlu (43a/2)

çağıldu (51a/4)
 çam ağacı (48b/3)
 çatlak(51b/1)
 çay âvazı (51a/4)
 çih(51a/1)
 çimşir (51a/2)
 çukur (48a/4)

girdap(4a/2)	kök(1a/2)	yaprak(15a/3)
gölge(2b/1)	köpri(5a/2)	yarık (17a/2)
güneş(2a/5)	küyegi otu(1a/5)	yarpuz(18a/1)
hava(10a/2)	liman(6a/4)	yasemin (17a/1)
havz (52b/2)	limanlık(6a/4)	yaylak(14b/5)
hindeba(10a/5)	nergis(9a/4)	yazı(15a/4)
ılıca(28a/1)	oluk (35b/3)	yel (14b/4)
in (36b/4)	orman (30b/3)	yeñi ay (16b/4)
incü (30a/5)	otlak(30b/3)	yeryüzi(16b/3)
ķabarciķ (50a/5)	ova (29b/1)	yıldırım (15b/5)
ķabuķ (50a/3)	timur (47a/1)	yıldız(16a/2)
kekik (1a/5)	ulu ķaĝ(35a/4)	yokuş(15a/3)
keten(4b/5)	ülker (31a/1)	yonca (16b/3)
kök (1a/1)	yaldız (16a/2)	

7) HAYVANLARLA İLGİLİ KELİMELELER

arслан (32b/1)	göğercin(5a/4)	ķurd (50a/5)
at (27a/5)	güve(5b/3)	leklek(6a/2)
at siñegi (36a/4)	ķayvan (51b/4)	meymun (7b/3)
atmaca (30b/2)	ibibik (27b/4)	oĝlak(31b/2)
ayĝır (35a/5)	igdiş (35a/5)	öküz(31b/1)
ayü(33b/3)	it (27a/5)	örümcek (36b/2)
bayķuş (43a/3)	keçi(1b/2)	pars (44b/5)
beyĝir (44b/5)	keklik (1a/4)	pire (41a/4)
bit (41a/4)	keler(4b/3)	tavuk(47a/1)
böcüķ(43b/1)	kene(5a/2)	tazı (47a/2)
buzaĝı (43b/2)	ķırbarkir (50b/1)	terki (46b/3)
bülbül (43a/4)	ķısraķ (50b/1)	üveĝi ķuş (29b/4)
ķiyan (48b/4)	ķirpi(5a/1)	üveyik(27b/4)
erkeç (33b/1)	ķoyun sürüsü (50b/4)	yedek at (16b/1)
eşek (34b/3)	köpek (3b/4)	yılan (16a/3)
gelincik (5a/1)	köpek eniĝi(4a/2)	yılan balıĝı (16a/4)

8) RENKLER

aķ (32a/4)	alaca (34b/4)	kökrenk (1a/2)
aķlıķ(32a/5)	beyaz(44b/3)	yeşil (16a/1)

9) AKRABALIK İLE İLGİLİ KELİMELELER

adaş (32b/1)	ata (29a/1)	bürader (42b/1)
ana (29a/1)	baba (42a/5)	ebe (29a/1)

er karındaş (37a/1)	nene(8b/3)	peder (42b/1)
gelin(5a/1)	ođlan(27b/1)	torun (46b/1)
hışım (53b/4)	ođul ođlu (33a/5)	yegen (16b/1)
hışımlık (53b/4)	ögey ana (36b/5)	
küyegü(4b/5)	ögey kız (36b/5)	

10) SAYILAR

altı (27a/1)	iki(26b/4)	yetmiş(13b/4)
altmış (27a/2)	on biñ(27a/2)	yigirmi(13b/3)
beş (41a/3)	on(27a/1)	yüz biñ(13b/4)
biñ (41a/3)	otuz (27a/1)	yüz(13b/4)
bir (41a/3)	üç (26b/4)	
elli (27a/2)	yedi(13b/3)	

11) ZAMİRLER

aña (26a/4)	benim (40b/3)	kimesne(2a/3)
anı(26a/4)	biz (40b/2)	kimse(2a/3)
anıñ(26a/4)	bizden (40b/2)	o (26a/3)
baña (40b/3)	bize (40b/3)	ol(26a/3)
ben (40b/2)	bizi (40b/4)	ondan(26a/3)
benden (40b/2)	bizim (40b/3)	
beni (40b/4)	kim(2a/3)	

12) İNSAN ÖMRÜ, KARAKTERİ VE NİTELİKLERİ İLE İLGİLİ KELİMELE

açık kaşlu (31a/3)	aħmak(34b/4)	baħıl (45a/5)
açlık(28b/5)	alay (28b/4)	baħılılık(45a/5)
adam(26a/5)	alın şacı (34b/3)	baldır (45a/2)
adama(26a/5)	añlaması az (31a/3)	barışık(45b/2)
adamda(26b/1)	arkası göz (32b/5)	barmak (44b/2)
adamdan(26a/5)	arsız 'avrat(31a/5)	baş dönmesi (43b/3)
adamı(26b/1)	arzu (32b/2)	bay (45a/3)
adamıñ (26b/1)	aşına (35b/2)	baylık(45a/3)
adamlar (26b/2)	âvaz (34b/5)	beğ(42b/4)
adamlara(26b/2)	avuç (26b/5)	bel (41a/5)
adamlardan(26b/2)	ayak(29b/5)	beñ (45a/1)
adamları(26b/3)	ayık(30b/4)	beñiz (44a/1)
adamlarıñ (26b/3)	azı diş (33b/5)	beñlü (45a/1)
ağız (28b/5)	bacak(43a/5)	beñzi şaru (44a/2)
ağısırık (34a/2)	bağarsak(43b/5)	beyni (41b/2)

bıyık(42a/2)	gebe 'avrat(2b/3)	loți kişi(6a/3)
bilek (42a/1)	geñiz(1b/5)	maşhara(6b/1)
biliř (45a/1)	göbek (3b/5)	murad(7a/1)
boř böğür (43b/4)	gögsi çıkık(4a/1)	nakes(9a/4)
boy (41a/5)	gögüs(1b/2)	ořuruđ(34a/3)
boynu yoğun (43a/4)	göñül (3b/2)	öc (26b/5)
boyun ağrısı (42b/4)	göñül(3b/2)	öd (35a/4)
bögrek (43b/4)	göñüllü(3b/2)	ökçe (30b/1)
bud (44a/1)	güzellik(2a/4)	öksürük (34a/2)
buđur (42b/4)	đal (52a/5)	öñ diřler (34a/1)
burun (42a/2)	đastalık (53a/3)	perçem (44a/5)
burun yumşağı (45a/2)	đasud (52a/2)	tasa (47a/4)
büyük gözlü (43a/3)	đayır (53a/4)	temragü (46b/1)
büzük (42a/5)	đayırlı (53a/4)	tükrük (46b/3)
cahil kimse (49b/1)	đayırıř (53a/4)	udlu (35a/2)
can (49a/4)	hediyec (10a/4)	ulu parmak(32a/2)
ciger (48b/5)	đıdmet (53b/1)	unutđan (31a/4)
cömerd(49b/5)	đıra (53b/3)	uř (35a/1)
cümle (48b/2)	đimar (52a/5)	uřlu (35a/1)
çalđoyun (51a/3)	đor (52b/5)	utanıcı (35a/2)
çeñe (49b/5)	đořnudluđ (52b/4)	utansak(35a/3)
çiban (48b/3)	đuřnud (52b/3)	uyanık (36b/3)
çolak(49b/4)	đuzur (52a/1)	uyuz (33a/5)
edebli(35a/1)	ıçkırığ (34a/3)	verem marazı(9b/4)
edebsiz (35a/2)	incik (36b/3)	yalan (16a/3)
edep yeri (30a/1)	iñildü(23a/2)	yalın ayak(17b/1)
efkar (36a/5)	iriñ(34b/3)	yalıñız (16a/1)
egri yüzlü (31a/4)	istek (32b/2)	yalıñızlık (16a/2)
el (29b/4)	iyilik (34a/4)	yan diřler (16b/2)
el ayası(32a/3)	kafur(5b/3)	yañak(14a/5)
endiře (36a/4)	kaşık kılı (50b/4)	yaramaz (16b/1)
eñek çuđuru (33a/3)	kemik(4a/3)	yaramazlık(16b/2)
eñse(31b/4)	kıvırığık şaç (50a/1)	yaş (15b/3)
er(29b/5)	kirpik(5a/2)	yaya (15b/5)
ergen (33b/2)	kökçek(1b/2)	yazık(17a/3)
erlik (29b/5)	kökçeklik (1b/3)	yegin (16a/5)
eřđal (36a/4)	kör (1a/3)	yüce burunlu(17b/2)
eyegü (36a/2)	körlük (1a/3)	yücelik(13b/5)
eylik (35b/2)	köse(2b/4)	yürek ağrısı(14b/3)
eyü (33b/3)	kötürüm(4a/3)	yürek řamarı(14b/3)
eyü kişi (35b/2)	laťif(6a/2)	yüz (45a/3)

yüz acıklığı (15b/5)

yüz aklığı(14a/4)

yüz ekşilüğü (15b/4)

13) EV, GİYİM VE YAŞAMAYLA İLGİLİ KELİMELER

âbğhane (36a/2)

bekmez (42b/3)

çerağ(48a/5)

acı (30b/5)

beşik (45b/1)

çerçeve (51b/1)

acırağ(30b/5)

bezek (41b/5)

çeşme (49b/3)

ad (29a/2)

bıçak(43a/5)

çevre (51a/5)

âdaphabe (36a/2)

bilegü (42a/1)

çıkırık (51b/2)

ağ(30b/3)

bilezik (45b/2)

çiplak (51a/3)

ağarmış(31a/2)

binecek (43b/5)

çibuğ (51a/2)

alçu(36b/1)

binek (43b/5)

çift (51a/1)

aleti ħarb (27b/4)

binit (44a/1)

çiftlik (49a/1)

alma (35b/5)

biti (41a/5)

çiriş (51a/2)

anahtar (36a/1)

bolluk(44b/2)

çivi (51b/1)

añız(32a/3)

bostan (43a/1)

çoka (51a/3)

arğac (28a/3)

boya (45a/4)

çokluk(48a/4)

arış (28a/3)

bozuk(42a/3)

çomak (51a/5)

armud (35b/4)

bozulmuş (42a/4)

çömlek (49b/5)

arpa(31b/2)

bölük (42a/2)

çörek (49b/3)

artık (33a/3)

börükü (45b/4)

çözgü(48a/5)

aştar (30b/4)

buğday aşı (41b/3)

çul (48b/2)

ateş közi(27b/3)

büber (45b/1)

çuval (48b/2)

atki (28a/3)

büzülmiş (42a/5)

çuvalduz (48b/1)

ağlas (35b/4)

cam (48b/2)

eksik (33a/2)

av (30b/1)

cemi'yyet (49a/2)

eksiklü(33a/2)

ayak yolu (36a/1)

cenk aleti (49b/1)

ekşilik (28b/2)

ayran (37a/2)

cevz (49a/4)

elek (32b/3)

ayva (35b/4)

cizme (49a/1)

erik (35b/5)

azık (35b/1)

corap (49a/5)

erişte (28b/4)

baca (41b/3)

çağşir (49a/5)

et (27a/5)

badincan (45b/1)

çakı (49a/2)

etek (33b/4)

bağ (42b/5)

çamur (48b/5)

ev (33a/1)

bağçe (42b/5)

çanak(49b/4)

ev aletleri (30b/4)

bahalu (41b/4)

çarğ (51b/2)

ev issi(33a/1)

bahşış (41b/4)

çarık (51a/5)

ev örtüsü (31a/5)

bakla (45b/4)

çarşaf (49a/5)

eyer (27b/2)

bal (42b/2)

çavdar (48b/4)

eyer kaşı (35a/5)

balık ağı (43a/1)

çay (48a/5)

geçerlik(2a/5)

bardak(43b/1)

çeç (51a/4)

geçmez akçe (1b/1)

baş örtüsü (44a/3)

çekic (48b/5)

gem ħalkası(2a/2)

gem(2a/1)	iniş (28a/5)	köstek(3a/1)
gemi(3a/2)	insan (27a/4)	köşk(2b/5)
gemlik(2a/2)	ip (34b/1)	köy(1b/5)
geñiş yol(1b/4)	ipek (34b/2)	ķum ķoĝa (50a/4)
gine(5a/3)	iplik (34b/2)	ķumaş (50b/5)
gizlürek(2b/2)	ireşme(37a/3)	ķuşak(2b/4)
göç(5b/5)	isim(29a/1)	ķutu (50b/5)
gölgelik(2b/1)	iskemle (35b/3)	küflü etmek(5b/2)
gömlek(1b/3)	issi (28a/2)	külah(5a/3)
gön bardak(5b/1)	issicaķ (28a/2)	külĝan(4b/2)
görüş yeri(3b/1)	izĝar (33b/1)	külüng(5b/1)
günlük(4b/4)	ķabile (50a/4)	küp(3a/1)
günlük(4b/4)	ķadeĝ(50a/5)	küpe (1a/1)
ĝacet (52b/1)	ķaķırdak(50a/1)	kürek(3a/3)
ĝacetlü (52b/1)	ķalbur (50b/3)	kürk (3b/3)
ĝalı (52b/1)	ķapak (50b/2)	limon şerbeti(6a/5)
ĝammam (52a/5)	ķapama (50b/2)	lor(6a/4)
ĝarar (52b/3)	ķaplama (50b/2)	lüle(6a/4)
ĝareĝ (52b/2)	karan (2a/1)	ma'danoz(7b/2)
ĝaşır (52a/2)	kâse(4b/2)	makrame(7a/5)
ĝattem (53b/5)	ķavim (50a/4)	marul(7a/2)
ĝavan(10a/5)	ķaymak(50a/3)	matara(7a/4)
ĝavuç (10a/5)	keçe(4a/3)	mercimek(7a/4)
ĝeb(10a/2)	kellepoş(5a/3)	mest(7a/5)
ĝelva (52a/3)	kemĝa(4b/5)	meyva(6b/5)
ĝemir (53b/3)	kepek (3b/4)	mil(7a/2)
ĝıyar (53b/3)	kepenk(2b/3)	misk(7a/5)
ĝışar (52a/2)	kerbiç(3a/2)	misket (7b/1)
ĝurma (53b/5)	kesad(2a/5)	mum (7b/2)
ibriķ (31a/2)	kese(4b/3)	muţbah(7b/2)
iç giyisi(31b/5)	keser(4b/2)	na'l (9a/1)
iç yaĝı (37a/1)	kiler(4b/3)	na'ne ma'cuni(8b/5)
ig(28a/4)	kilindir(5b/5)	nar (9a/5)
igne (30a/2)	kir(4a/4)	nerduban(9a/3)
igne deligi (32b/4)	kireç(3a/1)	noĝut(8b/5)
igne gözü (32b/4)	kiremid(3a/2)	od yalıñı (35a/4)
ignelik (30a/3)	kirevet(5b/5)	oķgezi (37a/2)
ilik (34a/3)	kirış(1b/5)	oķlaĝu(37a/3)
inar (35b/5)	ķontuş (50b/5)	ot yeri (30a/1)
incir (35b/5)	köpük (3b/4)	oĝa (32b/5)
incü ķabı (30b/1)	körük(3a/4)	oyun (36a/1)

öliler (27b/1)	tere (46b/2)	yanık kor(15a/4)
ölü (27b/1)	tere yağı (46b/2)	yapular(14b/1)
ölüm(27a/5)	tersine (46b/4)	yaşdıķ (17b/4)
örgüç (34b/1)	tez tez (47a/5)	yaş üzüm (16b/4)
örs (36b/5)	tiftik (47a/4)	yatacak yer (15a/1)
paça (41b/3)	torba (46b/1)	yavri(14b/1)
palañ(44b/5)	tumman çağşırı	yay kiriş(i)(14b/5)
panbuķ (41b/1)	(46a/5)	yaygu(15a/5)
pas (44b/4)	turp (47a/3)	yaz evi (16b/3)
peçe (44a/5)	tuz (46a/5)	yelken (17b/5)
peklik (42b/2)	ucuzluk(28b/1)	yelpaze(18a/1)
pencere (43b/1)	un (32b/2)	yeyecek(15b/1)
penye (41b/1)	urgan (34b/1)	yeynilik(14a/5)
perde (41a/5)	ustra(34b/4)	yığın (17b/5)
peşkeş (41b/5)	uyan (34a/5)	yırtık (17a/2)
peynir (45b/4)	uyķu (29a/3)	yitük (17a/4)
piş tahta (45b/5)	üzengü(27b/2)	yok(14a/2)
tahta (47a/5)	üzüm (34a/4)	yokluk(14a/2)
tarpuş (47a/2)	var(9b/3)	yorgan(17a/4)
tava (46a/5)	varlık(9b/3)	yufķa(15b/1)
taze lor (47a/3)	vařan(9b/5)	yular (16b/5)
taze peynir (47a/3)	velense(9b/3)	yumurta(14b/2)
tekel (46a/3)	vilayet(9b/5)	yuva(15a/4)
tekelti (46a/2)	yaban (15b/2)	yüz örtüsü(14a/4)
tekne (47a/2)	yabancı (15b/2)	yüzü koyun (17b/3)
tekrar (46b/2)	yağ (16b/5)	yüzük (17a/1)
tencere (46b/3)	yağlu (16b/5)	
terazü (46a/4)	yaķa (16b/4)	

14) SAVAŞ, ASKERLİK VE DEVLET YÖNETİMİ İLE İLGİLİ KELİMELER

buyruk (43b/2)	emir(31b/3)	pusu (44a/3)
cenk (49b/2)	emr(31b/3)	
çeri (48b/1)	esir(31b/3)	

15) UNVANLAR

aldayıcı (33b/3)	beglik (42b/1)	büyüklenici (44a/4)
arıdıcı (29a/2)	bek (42b/1)	cariye (48b/1)
aşçı (32a/2)	bekçi (42b/3)	culha (48a/4)
avcı (30b/2)	biryan satıcı (44b/1)	çiftçi (49a/1)
baķķal (45b/3)	boyacı (45a/5)	çoban (48b/4)

efendi (27a/4)	hammal (52a/4)	na'lıcı(9a/2)
elçi (36b/1)	hammallık (52a/4)	oduncu (32a/1)
ergenlik (33b/2)	haşım (53b/4)	oğru (32b/5)
ergörmüş karı(32a/1)	hazret (52a/1)	öğüt alıcı(31b/5)
erkek (29a/5)	helvacı (52a/3)	öksüz (35b/1)
erkeklik (29a/5)	hıdmetkar (53b/2)	övüci (28b/4)
eş (35b/3)	hırsız (53a/2)	pamuk atıcı (41b/2)
etmekçi (32a/3)	hırsızlık (53a/2)	pamukçu (41b/2)
ev sahibi (33a/1)	igirici (28a/5)	pehluvan (43b/2)
evli (33b/2)	irğad(31b/2)	timurci (47a/1)
görüşcü(3b/1)	kilerci(4b/4)	yalancı (16a/5)
haberçi (53a/5)	kilimci (3b/3)	yapıcı(14b/1)
hadım (53b/1)	kürkçü (3b/3)	yıldırıcı (16a/1)
hala'ik (53b/1)	muştulayıcı(6b/3)	yigit(14a/1)
hällac (52a/1)	na'lband(9a/1)	yigitlik(14a/2)

16) YAZI VE SANATLA İLGİLİ KELİMELEER

çizi (48a/2)	mektub(6b/4)	mürekkeb(6b/5)
hikaye (52b/2)	mühr(7a/2)	yazu (15a/3)
kağıd(1a/3)	mühür(7a/3)	
mekteb(6b/5)	mühürlü(7a/3)	

17) MANEVİ HAYAT VE ÖLÜMLE İLGİLİ KELİMELEER

Allah (27a/3)	hak(51b/3)	oruç (32b/1)
camı' (48b/3)	haram(51b/4)	peri (41a/4)
canavar (49a/4)	helal (51b/3)	peygamber (41a/4)
cehennem (49b/2)	huday (53a/5)	put (44a/1)
cennet (49b/2)	iblis (27a/4)	tañrı (46a/4)
cin (48a/3)	kafir(5b/3)	ululuk (27a/3)
gavur(5b/4)	menare(7a/4)	yemin (17a/4)
hac (53b/5)	nebi(8b/3)	
hacı (52a/4)	nur(9a/5)	

18) SIFATLAR

ac (28b/5)	atlu (30a/2)	bol (44b/2)
açık (32a/4)	aydın (29a/4)	bulanık (43a/2)
açıklık(32a/4)	az (28a/4)	buruşuk(45b/3)
aķıcı (28a/1)	bağlu (42b/5)	canlu (49a/4)
alçaķ(33a/4)	başķa (44a/5)	çirkin (49b/4)
arı (29a/2)	beli (41b/1)	çok(48a/3)
aru(29b/2)	bellü(41b/1)	çürük (49b/3)

egri (33b/4)	ķabuķlı (50a/3)	uzunraķ(33a/4)
eęri(31b/4)	ķapaķlı (50b/3)	yalıń(17b/1)
egrilik (33b/5)	ķapalı (50b/3)	yalıncak(17b/2)
eke (30a/3)	ķiķik(2a/1)	yaralı(15b/2)
ekři (28b/1)	ķirli(4a/4)	yarım (18a/2)
ekşilü(28b/1)	küķük (1b/1)	yařı (17a/1)
enli(37a/4)	lazım(6a/2)	yaş (15b/3)
ensiz (37a/4)	muħtaķ(7a/1)	yařlıķ (15b/3)
eři (30a/5)	mühim(7a/1)	yek(17a/5)
geńiřlik(1b/4)	nadan(9a/4)	yekrek(17a/5)
gevřek(2b/5)	paslu (44b/4)	yeyni(14a/5)
gizlü(2b/2)	pek (41b/4)	yırtıcı (16a/5)
güç(5b/4)	pek (42b/2)	yumřak(15a/1)
güçlü(5b/4)	peltek (44b/4)	yumřaklıķ (15a/2)
güzel(2a/4)	tek (46a/3)	yüce(13b/5)
ħasta (53a/2)	temiz (46b/5)	yücerек(13b/5)
ħazır (51b/5)	temizlik (46b/5)	yüklü (16a/3)
ılı (28a/1)	tenha (46a/4)	yürekli(15a/5)
ılıcaķ (28a/2)	ters (46b/4)	yüreksiz(15a/5)
ikiz (36b/4)	ucuz (28a/5)	yüzi aķ(14a/3)
ince(31b/3)	ufaķ (29b/1)	
iri (29b/1)	ulu (27a/3)	

19) ZARFLAR

bařķaca (44b/1)	ancılayın(26b/3)
bencileyin (40b/4)	bizcileyin (40b/5)

20) EDATLAR

anıń gibi (26b/4)	benim gibi (40b/5)	bizim gibi (41a/1)
-------------------	--------------------	--------------------

21) İTALYANCA KARŐILKLARI OLAN KELİMELEER VE CÜMLELER

açdırmak(23b/2)	<i>far aprire</i>
açılmak(23b/2)	<i>aperri</i>
açmak(23b/1)	<i>aprire</i>
ağaç dikmek(24a/5)	<i>piantar unolbero</i>
ağsırmak(22b/2)	<i>starnutare</i>
alkış eylemek(22a/2)	<i>bere dire</i>
ańlamak(22b/5)	<i>a vi felice</i>
ańlanmak(23a/1)	<i>capirre</i>

añlatmak(22b/5)	<i>far carire</i>
aşdırmak(24a/4)	<i>far impecare</i>
aşılmak(24a/4)	<i>impecarrvi</i>
aşmak(24a/3)	<i>impicare</i>
aşağa gitmek(24a/5)	<i>andar giu</i>
azarlamak(23b/4)	<i>ugridare</i>
azarlanmak(23b/5)	<i>esser ugri felice</i>
egdirmek (24a/1)	<i>far piegare</i>
egilmek(24a/1)	<i>piegari</i>
egmek(23b/5)	<i>piegare</i>
ekdirmek(23a/5)	<i>seminare</i>
ekilmek (23b/1)	<i>esser sernito</i>
ekmek(23a/5)	<i>esser sernito</i>
elekleme(22b/3)	<i>camisare</i>
elemek(22b/2)	<i>tasnisare</i>
etmek etmek(24a/3)	<i>pane fare</i>
ışlamak(23a/3)	<i>bagnare</i>
ışlanmak(23a/3)	<i>bagnarsi</i>
ışmarlamak(22a/1)	<i>rarcinamege pare</i>
ilenç etmek(22a/3)	<i>percredure</i>
ilenmek(22a/2)	<i>maledire</i>
iletmek(22a/1)	<i>parlare</i>
inandırmak(22a/4)	<i>far ove lera</i>
inanmak(22a/3)	<i>pirre dere</i>
iñildü(23a/2)	<i>gemito</i>
iñilemek(23a/1)	<i>gemere lotgirare</i>
iñiletmek(23a/2)	<i>far gemere</i>
kin tutmak(3a/3)	<i>okunamadı</i>
körük(3a/4)	<i>billes</i>
oñşamak(22b/4)	<i>carezzare</i>
oñşanmak(22b/4)	<i>carezzarsi</i>
ögmek(23b/3)	<i>lodare</i>
ögmek(24a/2)	<i>imparare</i>
öğretmek(24a/2)	<i>insegnare</i>
öğünmek(23b/3)	<i>affligersi</i>
öğünmek(23b/4)	<i>lodarvi</i>
uçdurmak(23a/4)	<i>far misurare</i>
uçmak(23a/4)	<i>misurare</i>
ummak(22a/4)	<i>sperare</i>
uyandırmak(22b/1)	<i>svegliare</i>
uyanmak(22b/1)	<i>svegliarsi</i>

22) CÜMLELER

'afiyetler olsun(21b/2)	<i>buon rer</i>
ağşamıñız hayr ola(18a/5)	<i>buno sone arvs</i>
'akıbetiñiz hayr ola(18b/2)	<i>il voltero fine via felice</i>
Allah 'akıbetiñiz hayr eylesün(20b/5)	<i>ı dio vi dia felice fine</i>
Allah bereket virsün(21b/1)	<i>dio vi reada</i>
Allah göñlüñ muradını vire(20b/1)	<i>ı dio vi dia il decideiro</i>
Allah mu'ammer eylesün(21a/5)	<i>mio prolanghi lu vita voi</i>
Allah mübarek eylesün(21b/3)	<i>ı dio vi fellicite</i>
Allah 'ömürler virsün(21a/1)	<i>ı dio prolonglei lo voltra vita</i>
Allah razı olsun(21a/3)	<i>vi ringratio</i>
Allah selametler vire(20b/3)	<i>ı dio vi dia proferita</i>
Allah var eyleye(21a/4)	<i>ı dio vi mantenga</i>
bayramıñız kutlu olsun(21b/4)	<i>vi augura felice folla</i>
bu zamanıñız hayr olsun(18b/1)	<i>la riverisco</i>
elhamdülillah şıhatdeyüz(19a/5)	<i>gratie a die mi porto bene</i>
hayırlar güzellik (19b/3)	<i>bene bene</i>
huda işiñiz asan getüre(20b/4)	<i>ı dio feliciti vostro affare</i>
huda ziyade eylesün(20b/2)	<i>ı dio vi aevretea vi deco bene</i>
'ıydi şerifiñiz sa'id ola(21b/5)	<i>gecette dante felte via fellice</i>
mizacı şerifleriñiz(18b/3)	<i>come vi porta</i>
muradına göre virsün (20a/5)	<i>desderia del vortro cecore</i>
ne 'alemdesiz(18b/5)	<i>come voi</i>
ne eylersiñiz(19a/3)	<i>cosa fate</i>
ne işlersiñiz(19a/4)	<i>cosa trea agliate</i>
ne var ne yok (19a/1)	<i>cose ce di buono</i>
nedir haliniz (19a/2)	<i>come e il deco fato</i>
'ömrü devletiñiz ziyade ola (21a/2)	<i>vi perolonglis la persperita dellaceortra vita</i>
'ömrüñ çok olsun (20a/2)	<i>la vertra vito vi langa</i>
'ömrüñüz çok ola(19b/5)	<i>la voltra vita dia lunga</i>
pek eyu hoşmisiz(18b/4)	<i>vi porta bene</i>
şabahıñız hayr olsun sultānım(18a/4)	<i>buno di arvs</i>
şag ol var ol(19b/1)	<i>portate vi sempre bene</i>
şıhatler ola(21b/2)	<i>vi faccia</i>
sultānım uğurlar ola (20a/1)	<i>signora felice incontro</i>
şükür allaha(19b/4)	<i>gratia a dio</i>
şükür siziñ haliñiz nice(19b/2)	<i>gratie a dio lei come vi porta</i>
tañrı göñlüñ (20a/4)	<i>ı dio vi dia secanda vi</i>
uğuruñ hayr ola (20a/3)	<i>vi penta vi cretvo vi a felice</i>

2. SONUÇ

Köken bakımından; yazıldığı dönemin 20.yüzyılın başları olduğunu sandığımız sözlükte, köken olarak en fazla kullanılan/öğretilmek istenen, 810 (% 67) kelime ile Türkçedir. Daha sonra Farsça (108), Arapça (92), ve Rumca (13) gelmektedir. Bu da gösteriyor ki, Türkçe her dönem varlığını hissettirmektedir. Günlük hayatın büyük bölümü Türkçe kelime ve kavramların ifade gücü ile doludur. (Bk. Tablo 1, Grafik 1)

Yapı bakımından; kelimeler, en fazla ad (626-% 50), fiil (155-% 13) ve sıfat (131-% 11)'lerden oluşmaktadır. Adların, fiillerin ve sıfatların fazlaca olması anlatım gücünün kuvvetli olduğunu göstermektedir. (Bk. Tablo 2, Grafik 2)

Ses özellikleri bakımından; tüm kelimelerdeki ses olaylarında en fazla ünsüz değişimi, ünlü yuvarlaklaşması ve ünsüz yumuşamasının olduğu görülmektedir. Türkçe kelimelerde en çok görülen ses olayı ünlü yuvarlaklaşması (25), ünlü düzleşmesi (10) olarak tespit edilmiştir. (Bk. Tablo 3, Grafik 3)

Anlam bakımından; günlük hayatın her alanından kelimeler kullanılmıştır. Bu da yabancılara bir dil öğretilirken günlük hayatta en fazla işine yarayacak kelimelerin neler olduğunu gösterir. Bir çeşit kılavuz kitap gibi bu sözlüğü eline alan yabancı birisi günlük hayatını rahatlıkla yürütebilecek ifadeleri bulabilmektedir. (Bk. Tablo 4, Grafik 4)

Yazılış tarihi belli olmayan fakat bize göre 20. yüzyılın başlarında yazılmış olan Türkçe-İtalyanca sözlükte kullanılan kelimeler, döneminin sosyal hayatını ve kültürünü yansıtmaktadır. Eserin yazıldığı dönemde insanların hayvancılık, dokumacılık ve tarım ile geçimlerini sağladıkları sonucuna varabiliyoruz. Hayvancılıkla ilgili olarak hayvan isimleri özellikle at ve at ile ilgili malzemeler (nal, eyer, yular gibi) , dokumacılık ve tarımla ilgili birçok araç-gereç adı, insanların giyim kuşamları, birbirleri ile ilişkileri, aile yapısı, akrabalık ilişkileri, günlük yaşamda; yaşanan yerlerden, yiyecek-içeceklerden, günlük kullanılan basit eşya adlarından bahsedilmiş olması, ,bitki ve hayvan adlarını, dini, sosyal, siyasi birçok kavramın varlığını, en çok kullanılan fiillerin, sıfatların neler olduğunu vb. özellikleri de tespit edebiliyoruz. Her ne kadar tüm kelimelerin karşılığının İtalyancası verilmemiş olsa da, bu metin o dönemin günlük hayatını büyük ölçüde yansıtmaktadır.

KAYNAKÇA

- Aksan D. (2005). *Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi*, (3.Basım)Engin Yayın Evi, Ankara.
- Aksan D. (1982). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*, TDK Yayınları, Ankara.
- Demircan Ö. (2002). *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri*, Der Yay., İstanbul.
- Demirel Ö. (2004).*Yabancı Dil Öğretimi*, (2.Baskı) Pegem A Yay., Ankara.
- Durmuş O. (2004). Alıntı Kelimeler Bakımından Türkçe Sözlük, *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, C.11,S. 26, Erzurum, s.1-20.
- Ercilasun A. B. (2009). *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*, (7.Baskı) Akçağ Yay., Ankara.
- İlhan N. (2007).*Türk Dili Sözlükleri*, Manas Yayıncılık, Elazığ.
- İnce Y. (2002). Manzum Sözlükler ve “Şemsî'nin Cevâhirü'l-Kelimât'î Üzerine Bir Dil İncelemesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 12, Sayı: 2, Elazığ, s. 175-182.
- Karaağaç G. (2008). *Türkçe Verintiler Sözlüğü*, TDK Yay., Ankara.
- Tosun C. (2005). Türkçe'nin Yabancı Dil Olarak Öğretilmesi, *Journal of Language and Linguistic Studies*, Vol.1, No.1, s.22-28.
- Polat İ. (1989). Türk İtalyan İlişkileri Çerçevesinde İtalyan Okulları, *Atatürk Yolu*, S.4, Ankara Üniversitesi Basımevi, s.565-575.

Yavuzarslan P. (2004). Türk Sözlükçülük Geleneği Açısından Osmanlı Dönemi Sözlükleri ve Şemseddin Sâmî'nin Kâmûs-ı Türkî'si, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C.44, S.2, s.185-202.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.4f0607cb4dd323.66695007, (Erişim Tarihi:27.04.2012).

<http://skerre.conlang.org/conlangs/skerre/skerreswadesh.html>, (Erişim Tarihi: 27.04.2012).

R-5538- *Türkçe-İtalyanca Lügat (Gazi Hüzrev Bey Kütüphanesi- Saraybosna / Bosna Hersek)*

EXTENDED ABSTRACT

The process of language learning/teaching dates back past as long as the history of language. The dictionaries that were written in old times should be taken into consideration while several new language-teaching methods have been developed. An undated work that was found in the Gazi Husrev Bey Library in Bosnia Herzegovina has been converted into a dictionary of Turkish-Italian. Although not all the words were defined in Italian language

The goals and objectives of preparing dictionaries to present the vocabularies of languages and preserving them to displace are more than a few. One of them is to define words of a foreign language into mother tongue in terms of teaching foreign language. After our examination we can concluded that the aim of preparing Turkish-Italian dictionary that we obtained from Gazi Hüsrev Bey library in Bosnia Herzegovina as undated- but we think that it was prepared at the beginning of 20th century- was teaching of a foreign language and to defined them.

There are also anonymous dictionaries that have gained reputation in the last period of Turkish dictionary writing have some important place in teaching a foreign language. Bilingual or explanatory dictionaries that were prepared in different periods of Turkish language have been major research areas of Turkish and foreign Turcologist.

With the help of these dictionaries, learning languages of those two nations became easier and also they were used as tools in tradition and politics. This situation is also same in the contemporary state structure. Where traditional, social and cultural relations were in process, there flourished bilingual dictionaries.

In this paper, the Turkish-Italian dictionary aimed to teach Italian to Turks was introduced. This study that should be evaluated dictionary writing tradition may be

one of the important sources dates back to the occurrence of Turkish- possibly dates back to at the beginning of 20th century.

The dialogues in the text are similar to audio-lingual language teaching method. The structures were given in a linear order: linguistic structures, sentences, vocabulary and derivations of words.

Repetition is important in the text. Positive reinforcement was given to the correct answers immediately. There were a lot of drills. The work we analyzed depends on one of the major rule in language teaching methodology: “departure from simplex to complex structures and departure from concrete to abstract rules”.

The contents were in a specific order. From simplex to complex structures were followed. Some verbs and nouns were given in both negative and positive forms to ease learning.

While transferring Turkish-Italian dictionary was transferring into computer, pages were mixed possibly. Not all the definitions of the words given. Only 37-day colloquial speech phrases and 52 Italian words defined. Words with the all initial letters were not given but words with k, l, m, n, v, h, y, a, b, p, t, c, ç, k, h, h initials were defined respectively.

However, the text should have started with the colloquial speech phrases in Italian, (l -elif-a) initial words were not completely defined in Italian. Mostly, the aim of the work is to teach the foreign language. We can inspect this by realizing that it followed Audio-lingual language teaching method.

The dictionary also includes 71 words of the 100 major Word from Morris Swadesh’s 100 major vocabulary list. As the dictionary includes notions from daily life, it helps learners to speak Turkish language more easily.

1,318 word/ word group were included in the Turkish-Italian dictionary as in the followings:

a) stem

b) structure

c) as semantically classified:

Based on stem of the words; with 67 percent (810 words) Turkish language was aimed mostly to be taught. Following that, Persian language (108), Arabic (92) and Greek (139) were aimed to be taught respectively

The words and phrases used in Daily life mostly depend on the power of Turkish words and notions.

Syntactically, fifty percent nouns (626 words), thirteen percent verbs (155 words) and 131 words adjectives respectively. The abundant number of nouns, verbs and adjectives is a sign of the power of discourse.

Semantically, words from part of daily life were included. This comes to mean that the most frequent words in colloquial usage were for the foreign language learners. Similar to a guideline, a foreign language learner who has this dictionary can use up the daily life speech from dictionary to survive.

Phonologically, the most frequent consonant changes can be observed as vowel softening and consonant flattening.

The most frequent phonological change vowel softening (25), and vowel flattening (10).

The undated Turkish-Italian dictionary that was probably written at the beginning of 20th century reflects social and cultural life in that period.

It can be concluded that people supported their life through weaving, agriculture at the time of the work.

We could find out the followings; related to cattle farming; animal names especially those related to horse and its equipment (horseshoe, saddle, bridle, etc.), related to a lot of weaving and farming equipment names, people's clothing style, relations among people, family structure, family relations, in daily life; habitations, foods and drinks, names of simple appliances used Daily, plant and animal names, religious, social, political notions, the most commonly used verbs, adjectives, etc. Although not all the definitions of words in Italian, the text largely reflects the daily life of that period. Important concepts and the concept field of the period were reflected in the text. A person who has the work means that, s/he can sustain daily life without the need for anyone but with this guide book. This sort of works is also important as they reflect colloquial speech of the period in which it was printed.